

Recenzje. Polemiki. Sprawozdania

Andrea Brendler, Silvio Brendler (Hrsg.), *Namenforschung morgen. Ideen, Perspektiven, Visionen*, baar, Hamburg 2005, 217 s.

Zbiór prac międzynarodowego zespołu autorów, w których określono główne perspektywy, przedstawiono idee i wizje rozwoju onomastyki, ujrzał światło dzienne w 2005 roku w wydawnictwie baar w Hamburgu. Z pomysłem wydania wystąpili bardzo twórczy autorzy i wydawcy: Andrea i Silvio Brendler, którzy rok wcześniej uporządkowali i wydali dość dużą pracę *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik* (Hamburg 2004) (*Typy imion własnych i ich badanie. Podręcznik do nauczania onomastyki*), gdzie z dydaktycznego punktu widzenia zwięźle przedstawiono osiągnięcia nauki onomastycznej w ciągu całego okresu jej istnienia.

Nowa praca tych autorów poświęcona jest znanemu niemieckiemu onomaście Hansowi Waltherowi; powstała z okazji trzydziestolecia docentury z onomastyki na Uniwersytecie w Lipsku, nawiasem mówiąc, jedynej w świecie niemieckojęzycznym. Po 35 latach od ukazania się bardzo ważnej dla onomastyki germanistycznej publikacji *Namenforschung heute: Ihre Ergebnisse und Aufgaben in der Deutschen Demokratischen Republik* (Berlin 1971) (*Onomastyka na dzień dzisiejszy: jej osiągnięcia i zadania w Niemieckiej Republice Demokratycznej*) nadszedł czas, aby podsumować rozwój onomastyki oraz przemyśleć i określić jej nowe perspektywy.

Ze względu na to, że autorzy zbioru należą do różnych pokoleń naukowców, mają różne zainteresowania badawcze, a także indywidualne podejścia do rozwiązania kwestii naukowych, przedstawione w książce prace obejmują szerokie spektrum tematyczne.

Jak każda dyscyplina naukowa onomastyka w znacznym stopniu rozwija się dzięki impulsom, które poprzez własną aktywność i żywe zainteresowanie nadają jej naukowcy. Właśnie taki cel postawili przed sobą autorzy tej ważnej dla dalszego postępu onomastyki publikacji.

Myśl główna to określenie miejsca onomastyki wśród innych dziedzin lingwistycznych oraz jej charakteru międzybranżowego we współczesnym świecie nauki. Właśnie

na tym skupili swoją uwagę Peter Anreiter z Innsbrucku (*Ein Wunschgedanke: Die tiefere interdisziplinäre Verankerung der Onomastik*) oraz Silvio Brendler z Hamburga (*Brückenschlagen: Von einer zukunftssträchtigen Stärke der Namensforschung*). Silvio Brendler apeluje, żeby onomastyka zajęła należne jej miejsce wśród innych dziedzin naukowych oraz żeby przestała być uważana za naukę pomocniczą. W tym celu musiałaby bardziej precyzyjnie określić swój charakter, aby móc pośredniczyć między różnymi dziedzinami oraz wypracować niezbędną z punktu widzenia organizacji nauki zdolność do przystosowania się do nowych wymagań (s. 26).

O szerokim spektrum tematycznym określonych perspektyw i wizji rozwoju onomastyki świadczą przedstawione w publikacji prace, których autorzy widzą zadanie onomastyki nie tylko w jej skoncentrowaniu się na tradycyjnym obiekcie badań, ale i we włączeniu jej w inne dziedziny językoznawstwa oraz innych dyscyplin angażujących nowe osiągnięcia nie tylko lingwistyki, lecz także innych nauk. Rozwój nauk przyrodniczych w dziedzinie badań nad mózgiem człowieka i sztucznego intelektu oraz rozwój lingwistyki kognitywnej tworzą wspaniałe warunki do odpowiedzi na tak dyskusyjne kwestie w onomastyce jak, przykładowo, znaczenie nazwy własnej oraz rozgraniczenia nazw własnych od pospolitych. Swoje opinie w tym zakresie przedstawia Peter Ernst z Wiednia (*Wörter und Namen im mentalen Lexikon: Namenkunde und kognitive Linguistik*). Aktywny rozwój narratologii i hermeneutyki w ciągu ostatnich lat, a także coraz większe kulturoznawcze zorientowanie współczesnej lingwistyki stworzyły perspektywy dla przeprowadzenia badań nad onoma w tekście i dyskursie. Na ten temat wypowiadają się Edgar Hoffmann z Wiednia (*Onomastik zwischen Erkenntnis- und Verwendungsinteresse*) oraz Gerhard Schildberg-Schroth z Åbo (*Onomastisch-hermeneutische Aspekte*). O nowych perspektywach dla badaczy nazwisk i imion, które dają metody molekularno-genetyczne, można przeczytać w artykule Uty-Dorothei Immel i Michaela Klintschara z Bayreuth (*Molekulargenetische Methoden im genealogischen Kontext: Neue Perspektiven für Namenforscher*). Badanie nazw własnych w utworach literackich jako dziedzina onomastyki zostało nakreślone, jednak szczególnie ważnych analiz z zakresu poetonomastyki nie mieliśmy okazji poznać. O perspektywach rozwoju poetonomastyki i onomastyki literackiej piszą Karlheinz Hengst z Lipska (*Wege der Poetonomastik*) oraz Karina van Dalen-Oskam z Haagi (*Vergleichende literarische Onomastik*). O pracy nad długotrwałym projektem *Niemiecki atlas nazwisk: językowo- oraz kulturowohistoryczne badania nazwisk w Niemczech*, który jest tworzony przy pomocy współczesnych programów komputerowych, opowiada ją Damaris Nübling z Mainz oraz Konrad Kunze z Freiburga (*Familiennamensforschung morgen: der deutsche Familiennamensatlas, DFA*). Walter Wenzel z Lipska podsumowuje rozwój onomastyki i dzieli się przemyśleniami dotyczącymi jej przyszłości (*Zukunftsvisionen der slawischen Namensforschung*). Jego myśli częściowo uzupełniają rozważania Heinza Dietera Pohla z Klagefurta (*Toponyme in gemischtsprachigen Gebieten als verbindendes Element und gemeinsames Kulturgut*). Wizje dotyczące przyszłości badań onomastycznych ze szwedzkiej perspektywy przytacza Katharina Leibring z Uppsali (*Einige Gedanken über die Zukunft der Namensforschung aus schwedischer Perspektive*), a Doreen Gerritzen z Amsterdamu opowiada o badaniu motywów, preferencji oraz o wpływie mody na imiona nadawane dzieciom (*Untersuchungen zur gegenwärtigen Namengebung bei Kindern*).

Jednym z podstawowych problemów współczesnej onomastyki jest ogromna liczba terminów onomastycznych, tworzenie indywidualnych neologizmów, a szczególnie brak zgodności ich użycia w różnych krajach oraz brak międzynarodowej terminologii onomastycznej, co jest wynikiem różnych tradycji szkół onomastycznych oraz kilku systemów terminologicznych. Dlatego na 21 Międzynarodowym Kongresie Onomastycznym w Uppsali w 2002 roku zaproponowano powołanie przy Międzynarodowym Komitecie ds. Badań Onomastycznych (International Council of Onomastic Sciences) specjalnej komisji w sprawie opracowania informatora międzynarodowego terminów onomastycznych oraz ich definicji. Między innymi o tym w artykule *Zum heutigen Stand und zu Perspektiven der Entwicklung der onomastischen Terminologie* pisze Milan Harvalík z Pragi.

Zbiór prac *Onomastyka jutro. Pomysły, perspektywy, wizje* stanie się drogowskazem dla badaczy nazw własnych, jednostek leksykalnych, które niosą w sobie wielowiekową historię, kulturę oraz rozwój duchowy narodów europejskich.

Włodimir Kamianets